

Asia: VN/30977/2025

Hallituksen esitys valtionhallinnon henkilöstöturvallisuutta edistäväksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

Valtiovarainministeriö on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa ehdotuksesta valtion virkamieslakiin ja turvallisuusselvityslakiin tehtävistä muutoksista, joilla valtion virastojen henkilöstöturvallisuutta on tarkoitus edistää. Ministeriö on huomionnut lausunnossaan myös oman hallinnonalansa näkemykset. Ottaen huomioon, että valtion virkamieslakiin ollaan lisäämässä vaatimusta kansalaisuusvaatimuksesta Huoltovarmuuskeskuksen tiettyjen virkojen osalta, tulee Huoltovarmuuskeskus antamaan asiasta oman lausuntonsa suoraan lausuntopalveluun. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää hallituksen esityksessä esitettyjä muutoksia kokonaisuutena kannatettavana turvallisuus- ja toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi.

Ministeriö tuo esille seuraavat hallinnonalan virastoilta tulleet näkemykset:

- Palvelussuhteen aikainen turvallisuusselvitysprosessi saattaisi jossain määrin hidastaa viraston sisällä tapahtuvaa henkilöstön siirtymistä tehtävistä toisiin, jos virkamiehen vaihtaessa tehtäviä tulee tehtäväksi turvallisuusselvitys, jota vanhassa tehtävässä ei edellytetty.
- Muutos voisi aiheuttaa hidasteita taloudellis-tuotannollisten irtisanomistilanteiden ja muiden uudelleenjärjestelyjen yhteydessä, jos irtisanomisuhan alla olevan virkamiehen uudelleensijoittaminen toisiin tehtäviin olisi riippuvainen voimassa olevasta turvallisuusselvityksestä, jota virkamieheltä ei ole aiemmassa irtisanomisen kohteena olevassa tehtävässä edellytetty.
- Virkamieslain muutos johtanee käytännössä erilaisiin toimintatapoihin viraston virka- ja työsuhteen henkilöstön osalta mitä tulee mahdollisuuksiin edellyttää voimassa olevaa turvallisuusselvitystä palvelussuhteen aikana. Työsopimussuhteen henkilöstön osalta monessakaan virastossa ei liene sovittu työsopimuksissa voimassa olevan turvallisuusselvityksen edellyttämisestä työsuhteen ehtona. Tällaista ehtoa ei ole sisällytetty edes valtion omaan työsopimusmallipohjaan. Työsuhteessa olevien osalta vastaava käytännön muutos tulisi siis voimaan asteittain, hitaimmillaan ehkä vasta työsopimussuhteen henkilöstön vaihtuessa.

2. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 6 c §:n muutoksesta ja perusteluista?

Koska sekä viran tehtävät että työnantajan turvallisuusselvityksiä koskevat käytännöt voivat muuttua virkasuhteen kestäessä vaikuttaa 6 c §:n sanamuoto soveltuvan lähinnä viran täyttämistä koskevissa tilanteissa. Sen sijaan 19 a §:n 2 momentin sanamuoto koskee selvästi virkasuhteen aikana tehtävä turvallisuusselvitystä. 6 c §:n perusteluteksti on epäselvä, eikä vastaa pykälän sanamuotoa, ja vaikuttaisi, että perusteluissa viitataan epäloogisesti sekä viran täyttötilanteisiin että palvelussuhteen aikaisiin selvityksiin.

3. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 7 §:n muutoksesta ja perusteluista?

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää kannatettavana, että valtion virkamieslaissa Suomen kansalaisuutta edellyttävien virkojen joukkoon lisätään Huoltovarmuuskeskuksen pääjohtajan lisäksi pääjohtajan välittöminä alaisina toimivien johtajien ja yksikön johtajien virat, Huoltovarmuuskeskuksen virat, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä sekä Huoltovarmuuskeskuksen virat, joiden tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritystosten seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää lisäksi harkittavaksi tässä yhteydessä seuraavaa:

Valtion virkamieslain 7 §:n 10 kohtaan sisällytettäisiin Suomen kansalaisuutta edellytettävänä virkoina myös

- Turvallisuus- ja kemikaaliviraston pääjohtajan välittöminä alaisina toimivien johtajien virat sekä
- Turvallisuus- ja kemikaaliviraston virka, jossa tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä.

Lisäys tukisi sääntelyn johdonmukaisuutta sekä tavoitteita, jotka liittyvät kansalliseen turvallisuuteen ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen suojeluun.

Muutosehdotus vastaisi niitä hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyjä perusteita, joiden mukaan Suomen kansalaisuutta edellyttävien virkojen piiriä laajennetaan. Perusteina on tehtävien tosiasiallinen sisältö ja niiden merkitys kansalliselle turvallisuudelle.

Valtion virkamieslakia koskevan ehdotuksen perusteluissa (s.16) on käsitelty Huoltovarmuuskeskuksen ja Energiaviraston tiettyjä virkoja. Nämä virat edellyttäisivät jatkossa Suomen kansalaisuutta. Ehdotuksessa todetaan, että kyseiset virat pitävät sisällään erityisesti puolustus- ja turvallisuussektorien tehtäviä, huoltovarmuskriittisiä ja yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja koskevia tehtäviä, merkittävää julkisen vallan käyttöä sekä muita kansalliseen turvallisuuteen ja Suomen ulkosuhteisiin liittyviä asioita. Vastaavanlainen tehtäväsisältö ja turvallisuusmerkitys on ominaista myös Tukesin muutosehdotuksessa tarkoitetuille viroille.

Tukesin toimialaan kuuluu yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta keskeistä sääntelyä, valvontaa ja päätöksentekoa muun muassa kemikaali-, teollisuus-, räjähd- ja sähköturvallisuuden toimialoilla. Näissä tehtävissä käsitellään turvallisuusluokiteltua, luottamuksellista ja muutoin arkaluonteista tietoa, joka koskee kriittistä infrastruktuuria, huoltovarmuuden kannalta keskeisiä toimijoita sekä varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Erityisesti Tukesin johtotehtävissä sekä varautumiseen ja valmiuteen liittyvissä tehtävissä käytetään merkittävää julkista valtaa, kun Tukes suunnittelee poikkeusolojen aikaista toimintaa, tekee toiminnan luvittamista, rajoittamista tai keskeyttämistä koskevia päätöksiä sekä harjoittaa viranomaisyhteistyötä, kun kyse on turvallisuutta vaarantavista ilmiöistä. Useilla näistä tehtävistä on vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen, laajasti kuluttajien ja ympäristön turvallisuuteen sekä elinkeinotoiminnan ja huoltovarmuuskriittisten ketjujen toimintaedellytyksiin.

Hallituksen esityksen luonnoksessa esitetyt perustelut Suomen kansalaisuusvaatimukselle soveltuvat sellaisenaan myös Tukesin virkoihin, joissa johdetaan virastoa tai pääjohtajan suorassa alaisuudessa yksikköä tai joiden toimenkuvassa korostuu häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautuminen virastossa.

4. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 19 a §:stä ja perusteluista?

-

5. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 40 §:n muutoksesta ja perusteluista?

Työ- ja elinkeinoministeriö kannatta muutosta, jossa virkamieslain 40 §:n 2 momenttiin lisättäisiin uusi 5 kohta, jonka perusteella virkamiehen työnantajana toimivalla viranomaisella olisi keinot puuttua virkamiehen toimintaan, mikäli virkamies ei anna suostumustaan henkilöturvallisuusselvityksen hakemiselle siitä huolimatta, että kyse on tehtävistä, joiden osalta viranomaisella on oikeus hakea henkilöturvallisuusselvitystä.

On kuitenkin huomioitava, että virantoimituksesta pidättäminen on luonteeltaan väliaikainen turvaamistoimenpide. Virantoimituksesta pidättäminen voi kyseessä olevissa tapauksissa kuitenkin kestää pitkään ja ratkaisu virkasuhteen jatkumisen ja mahdollisten muiden jatkotoimenpiteiden osalta jää määräämättömäksi ajaksi auki.

6. Huomionne ehdotetusta turvallisuusselvityslain 50 §:n muutoksesta ja perusteluista?

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää kannatettavana, että turvallisuusselvityslain 50 §:n 2 momentissa tarkoitetun turvallisuus selvitysrekisterin teknistä käyttöyhteyttä hyödyntävien viranomaisten joukkoa laajennetaan lainsäädäntömuutoksilla. Virastojen mahdollisuus liittyä voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen lisää tehokkuutta, mahdollistaa henkilöstön nopeammat siirtymät virastosta tai ministeriöstä toiseen, nopeuttaa rekrytointia ja toisaalta vähentää Suojelupolisiin työtä ja tätä kautta tukee valtion yleisiä kustannussäästötavoitteita.

7. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

Ei muita huomioita.

Lehmus-Niemi Miia
Työ- ja elinkeinoministeriö